

รูปแบบการบูรณาการของการผังเมืองกับการพัฒนาชนบทไทย Model of Integration of Urban Planning and Thai Rural Development

โภมณ พันพา¹

Komon Panpa¹

บทคัดย่อ

บทความนี้ มุ่งที่จะนำเสนอรูปแบบการบูรณาการของการผังเมืองกับการพัฒนาชนบทไทย โดยรูปแบบนี้สามารถแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการใช้ประโยชน์ที่ดินของชนบทไทยที่ยุ่งยากซับซ้อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตของประชาชน และเหมาะสมกับบริบทของชนบทไทยอย่างแท้จริง ซึ่งบทความนี้จะแบ่งการนำเสนอออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ บริบทของชนบทไทย หลักการผังเมืองของไทย และรูปแบบการบูรณาการของการผังเมืองกับการพัฒนาชนบทไทย

คำสำคัญ : รูปแบบ, การบูรณาการ, การผังเมือง, การพัฒนาชนบทไทย

Abstract

The purpose of this article is to present a Model of Integration of Urban Planning and Rural Development in Thailand. The mentioned model will be able to efficiently solve problems and remove obstacles in cases of land use

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

¹ Assistant Professor of Faculty of Political Science and Public Administration, Rajabhat-MahaSarakham University

which are difficult and complicated in rural areas of the country. The model will also be able to solve the problems and obstacles in accordance with people's livelihood and be exactly proper with rural Thailand. The article will be separated into 3 parts as follows; the context of rural areas in Thailand, the Principle of urban planning in Thailand and the Model of Integration of Urban Planning and Thai Rural Development.

Keywords: Model, Integration, Urban Planning, Thai Rural Development

บทนำ

ประเทศไทยปัจจุบันมีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ชนบทผลักดันให้ประชาชนต้องอพยพย้ายถิ่นเข้าสู่เมืองที่เป็นแหล่งการจ้างงานและการให้บริการทางสังคมจนเป็นผลต่อการเกิดปัญหาความแออัดปัญหาการจราจร ปัญหาการขาดแคลนสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ แต่ในปัจจุบันนี้ การอพยพย้ายถิ่นของประชาชนจากชนบทเข้าสู่เมืองมีแนวโน้มลดลง จำเป็นจะตั้งจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อความสะดวกสบายในการดำเนินชีวิตซึ่งอาจส่งผลต่อสุขภาพภาวะ helyal ประการไม่ว่าจะเป็นสุขภาพร่างกายและจิตใจเป็นต้น สิ่งนี้เรียกว่า การวางแผนเมือง ซึ่งหมายถึง การวางแผน การจัดทำ และดำเนินการให้เป็นไปตามผังเมืองรวมและผังเมืองเฉพาะในบริเวณเมืองและบริเวณที่เกี่ยวข้อง หรือชนบท เพื่อสร้างหรือพัฒนาเมือง

หรือส่วนของเมืองขึ้นใหม่หรือแทนเมืองหรือส่วนของเมืองที่ได้รับความเสียหายเพื่อให้มีหรือทำให้ดีขึ้นซึ่งสุขลักษณะความสะดวกสบาย ความเป็นระเบียบ ความสวยงาม การใช้ประโยชน์ในทรัพย์สิน ความปลดปล่อยของประชาชน และสวัสดิภาพของสังคม เพื่อส่งเสริมการเศรษฐกิจ สังคมและสภาพแวดล้อม เพื่อ darm รักษาหรือบูรณะสถานที่และวัตถุที่มีประโยชน์หรือคุณค่าในทางศิลปกรรม สถาปัตยกรรม ประวัติศาสตร์ หรือโบราณคดี หรือเพื่อบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิประเทศที่งดงาม หรือมีคุณค่าในทางธรรมชาติ นอกจากนี้การผังเมืองรวมยังเป็นการวางแผนผังนโยบายและโครงการ รวมทั้งมาตรการควบคุมโดยทั่วไป เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา และการดำเนินรักษาเมืองและบริเวณที่เกี่ยวข้องหรือชนบทในด้านการใช้ประโยชน์ในทรัพย์สิน การคุณภาพและการอนุรักษ์ การสาธารณูปโภคบริการสาธารณะและสภาพแวดล้อม

เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของการผังเมือง
(กรมโยธาธิการและผังเมือง, 2559)

ดังนั้นมีอ่อนนุ่มที่กำลังจะกลายเป็นเมืองจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการวางแผนเมืองและการบริหารจัดการทั้งในเขตเมืองและเขตชนบทเพื่อรับการอาศัยอยู่ของประชากรได้อย่างเหมาะสมตามสภาพความเป็นจริง และสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป (โภกณ พนพพ., 2543 : 279) การท่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะดำเนินการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหารองรับสภาพการเปลี่ยนแปลงทางด้านภาษาภาพ เศรษฐกิจ สังคม และประชากรให้เป็นไปในทิศทางอย่างเหมาะสม โดยนำมาซึ่งประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนในชนบท จำเป็นที่ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องกำหนดทิศทางการวางแผนการวางแผนเมืองตามทิศทางการเจริญเติบโตที่สอดคล้องกับศักยภาพของชนบทหรือท้องถิ่นในอนาคต สามารถสื่อความเข้าใจถึงทิศทางการพัฒนาให้แก่ชุมชนในท้องถิ่นได้อย่างชัดเจน

จะเห็นได้ว่าปัจจุบันมีกฎหมายหลายฉบับที่ระบุให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทอำนวยหน้าที่อย่างกว้างขวางเปิดให้ประชุมท้องถิ่นนี้มีส่วนร่วมในการบริหารและการตรวจสอบการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น (กรมส่งเสริมการ

ปกครองท้องถิ่น, 2558 : 7) ประเด็นหนึ่งของการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นคือการวางแผนเมือง ซึ่งวิธีการนี้คือการบูรณาการของการผังเมืองกับการพัฒนาชนบทไทย โดยบทความนี้เป็นการนำเสนอรูปแบบการบูรณาการของการผังเมืองกับการพัฒนาชนบทไทย ซึ่งผู้เขียนได้ทำการวิเคราะห์และสรุปโดยประสบการณ์และการสังเกตการณ์บิบบทปรากฏการณ์ (Phenomena) ที่เป็นไปของการผังเมืองในชนบทประเทศไทย จากนั้นออกแบบการนำเสนอโดยวางแผนลำดับของเหตุการณ์ (Birth order) ลำดับของเนื้อหาสาระ ความสำคัญก่อนหลังโดยอาศัยหลักคิดเชิงเหตุผลในการกำหนดกรอบแนวคิดการศึกษา (Rational conceptual thinking) (สัญญา เศนาภูมิ, 2557ก) และทำการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยอาศัยหลักการสร้างกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีด้วยการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ทำการศึกษา (สัญญา เศนาภูมิ, 2557ข) รายละเอียดผู้เขียนนำเสนอตามลำดับดังต่อไปนี้

ลักษณะนิเวศวิทยาของชนบท

ลักษณะนิเวศวิทยาของชนบทไทย ส่วนใหญ่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ มีได้มีการวางแผนไว้ล่วงหน้าแต่อย่างใด

(Unplanned Settlement) ก่อตัวคือ (โภมณ
แพนพา, 2543 : 280)

1. การอยู่กันเป็นกลุ่ม (Cluster Settlement) มีลักษณะการอยู่ร่วมกลุ่ม แบบง่ายๆ คล้ายกับสังคมของชาวบ้านนา โดยทั่วไป

2. การอยู่กันแบบกระจาย (Scattered Settlement) มีลักษณะการกระจายอยู่รายรอบโรงเรียน วัด หรือตลาด โดยมีลักษณะชุมชนที่เจริญขึ้น

3. การอยู่กันตามแนวเส้น (Line Settlement) มีลักษณะการอยู่กันรายรอบเส้นทางคมนาคม เช่น ถนน แม่น้ำ ลำคลอง เป็นต้น

4. การอยู่กันแบบขยายเป็นวงกลม (Round Village Settlement) มีลักษณะการอยู่ร่วมกันแบบไม่ได้วางแผน คล้ายกับการตั้งหมู่บ้าน และมีการขยายตัวออกไปรายรอบในลักษณะเป็นวงกลม

กล่าวโดยสรุป การอยู่ร่วมกันของประชาชนในชนบทไทยนั้น มีลักษณะของการอยู่ร่วมกันที่แตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับสภาพภูมิศาสตร์ของแต่ละแห่ง อย่างไรก็ตาม การอยู่ร่วมกันในชนบทไทยส่วนใหญ่ล้วนเป็นไปในลักษณะของ การแกบัญหาที่สำคัญเกี่ยวกับการเมืองพื้นที่ ทำกิน ไม่เพียงพอ การทำลายทรัพยากรธรรมชาติ การว่างงาน และการอพยพย้ายถิ่น

ลักษณะสังคมของชนบท

สังคมเกิดขึ้นมาพร้อมกับมนุษย์และได้วัฒนาการมาตามลำดับสังคมเป็นผลของสัญญาที่มีมนุษย์ตกลงจัดทำขึ้นด้วยความสมัครใจของมนุษย์เองเพื่อความสุขสมบูรณ์และความเป็นระเบียบ วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสังคมขึ้น เพื่อขอจัดความซึ่งให้ด้วย ความยุ่งยากซับซ้อน และความสับสนต่างๆ ตามสภาพธรรมชาติของมนุษย์ อย่างไรก็ตามนักวิชาการได้แบ่งสังคมออกเป็นสองภาคส่วนใหญ่ๆ กล่าวคือ สังคมเมือง และสังคมชนบท (Rural Society) ซึ่งบางที่เรียกว่า สังคมแบบชาวบ้าน (Folk Society) ซึ่งจัดว่ามีความสำคัญที่สุดในสังคมไทย เพราะเป็นโครงสร้างหลักเกื้อหนันของประเทศไทย อันมีผลมาจากการตั้งกรรมทั้งทางชนบทและเนียมประเทศ และวัฒนธรรม พอสรุปเป็นข้อๆ ดังนี้ (1) ประชากรมีความสัมพันธ์แบบปฐมภูมิ ประชากรอยู่ตามธรรมชาติ ไม่หนาแน่นมีการแข่งขันกันน้อยส่วนมากการครองชีพต่ำ (2) ส่วนใหญ่ยังประกอบอาชีพทางการเกษตร ทำให้ต้องพึ่งพาอาศัยแรงงานแลกเปลี่ยนกัน มีความใกล้ชิดกัน จึงมีความสนใจสนับสนุนกัน (3) ลักษณะครอบครัวมีความสัมพันธ์กันแน่นแฟ้นเป็นหน่วยที่สำคัญทางเศรษฐกิจ ช่วยกันทำงานทำเครื่องมือ เครื่องใช้ทุก

ผ้าเอง ท่าอาหารเอง (4) ชุมชนมักดึงอยู่นอกเมือง เป็นหมู่บ้าน ตำบล กระจายอยู่ห่างกัน มีประชากรไม่หนาแน่น (5) วัดและศาสนสถาน เป็นสถานที่สำหรับประกอบพิธีกรรมศาสนา ในสมัยก่อนวัดเป็นแหล่งความรู้ อบรมบ่มนิสัย ปัจจุบันวัดก็ยังมีความสำคัญอยู่ไม่น้อย (6) ส่วนใหญ่ยึดมั่นอยู่กับชนบทธรรมเนียม ชาวตระพนี ไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงง่ายๆ มีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียนง่าย และ (7) ค่านิยมในเรื่องคุณงามความดีในทางศาสนา เป็นตัวควบคุมความประพฤติทางสังคม

อย่างไรก็ได้ โภกณ แพนพา (2543 : 282) ได้กล่าวถึง ลักษณะสำคัญของสังคมชนบทไทยมีความหลากหลายแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับสภาพพื้นที่ของแต่ละท้องถิ่น อีกทั้งมีความแตกต่างจากสังคมเมือง ดังนี้ (1) ครอบครัว ครอบครัวของสังคมชนบทส่วนมากมีลักษณะเป็นครอบครัวขยาย มีจำนวนสมาชิกมาก และสมาชิกภายในครอบครัวส่วนใหญ่มีการแสวงหารรายได้ที่เหมือนกัน หรือคล้ายกัน คือ รายได้จากการเกษตร (2) การล้มสายยของครอบครัว การแตกแยกของครอบครัวในสังคมชนบทไทย นั้นเกิดขึ้นอย่างกว้างในเมือง เนื่องจากมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดตลอดเวลา (3) ความสัมพันธ์ของประชากร

ประชากรในสังคมชนบทมีความสัมพันธ์กันแบบปฐมภูมิ มีความสัมพันธ์แบบส่วนตัว ไม่เป็นทางการ ใกล้ชิด สนิทสนม มีลักษณะเป็นสถาบันเบ็ดเสร็จเรียนง่าย (4) แนวทางดำรงชีวิต ประชากรในสังคมชนบทส่วนมากมีแนวทางดำรงชีวิตในลักษณะเรียนง่าย สบายๆ ไม่มีการแข่งขันกันแต่ก็แข่งขันกันและกัน (5) การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เนื่องจากสังคมชนบทมีการนำเทคโนโลยี และวัฒนธรรมต่างๆ มาปรับใช้แล้ว จึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมซักกwar สังคมเมือง (6) โครงสร้างทางสังคม สังคมชนบทนั้นมีโครงสร้างทางสังคมที่ไม่ผลัดบับช้อน ไม่มีความหลากหลาย และความแตกต่างในสถานะของแต่ละบุคคลก็ไม่มากนัก (7) การศึกษา พบร่วมประชากรในชนบทส่วนใหญ่มีโอกาสทางการศึกษาน้อยและมีผู้จบการศึกษาระดับสูง น้อยกว่าประชากรในเมือง (8) การนับถือศาสนา ประชากรในสังคมชนบทแต่ละแห่ง ไม่มีความหลากหลายในการนับถือศาสนามากนัก ส่วนใหญ่ในแต่ละท้องถิ่นจะนับถือศาสนาเดียวกัน (9) ความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สังคมชนบทนั้นมีความเชื่อในโชคดัง ภูตผีต่างๆ และมีความเชื่อในเรื่องของธรรมชาติน้ำป่า-บุญ มากกว่าสังคมเมือง

กล่าวโดยสรุป สังคมของชนบทไทยนั้น ยังคงมีลักษณะที่แตกต่างกับสังคมเมือง ค่อนข้างมากในหลายๆ ลักษณะ ได้แก่ ลักษณะของครอบครัว ความล่ำສลาย ของครอบครัว ความสัมพันธ์ของประชากร แนวการดำรงชีวิต การเปลี่ยนแปลงทาง สังคม โดยสร้างทางสังคม การศึกษา การนับถือศาสนา และความเชื่อในสิ่ง ศักดิ์สิทธิ์ เป็นต้น

นอกจากนั้นลักษณะเศรษฐกิจใน เขตชนบทไทยนั้น ส่วนใหญ่จะมีความ แตกต่างและตรงกันข้ามกับลักษณะ เศรษฐกิจในเขตเมือง กล่าวคือ (โภณ พนพานา, 2543 : 283-284) (1) ประเภท ของการประกอบอาชีพ ประชากรใน ชนบทนั้นส่วนใหญ่จะมีการประกอบ อาชีพคล้ายกัน หรือ เหมือนกัน คือ การ ทำเกษตรกรรม (2) ปัจจัยในการ ประกอบอาชีพ ปัจจัยสำคัญในการ ประกอบอาชีพของประชากรที่อาศัยอยู่ ในชนบท ส่วนใหญ่แล้ว จะเป็นเรื่อง เกี่ยวกับที่ดินทำกิน ทุน และเทคโนโลยี ที่ทันสมัย (3) การพึ่งพาในการประกอบ อาชีพ ประชากรส่วนใหญ่ในชนบทนั้น มักจะมีการพึ่งพาหรืออาศัยธรรมชาติ เนื่องจากมีการประกอบอาชีพเกษตรกรรม เป็นส่วนมาก ดังนั้นการประกอบอาชีพ จึงต้องขึ้นอยู่กับฤดูกาล (4) รายได้ของ ประชากร พบว่า ประชากรในชนบทนั้น

มีรายได้เฉลี่ยต่อหัวต่ำกว่าประชากรในเมือง และมีความแตกต่างของรายได้ระหว่าง อาชีพในชนบทไม่มากนัก (5) แรงงาน สังคมชนบทนั้นส่วนมากจะไม่มีปัญหา เรื่องแรงงาน แต่จะมีปัญหาในเรื่องเกี่ยว กับวิชาการที่จะสามารถเพิ่มผลผลิตให้ มากขึ้นกว่าเดิม (5) การใช้ที่ดิน การใช้ ที่ดินในชนบทนั้นส่วนมากใช้ในการ เกษตรกรรม เช่น การเพาะปลูก การ เลี้ยงสัตว์ เป็นต้น (6) การคุณภาพ ของสิ่ง การคุณภาพของสิ่งผลิตผลิต่างๆ ในเขตชนบทบางแห่งเป็นไปด้วยความ รวดเร็ว แต่บางแห่งเป็นไปด้วยความล่าช้า เนื่องจากปัญหาของสภาพเส้นทางคุณภาพ และ (8) ผลผลิต ผลผลิตที่ได้จากการ ประกอบอาชีพในชนบทส่วนใหญ่นั้น ได้แก่ ผลผลิตทางการเกษตร เช่น ข้าว มันสำปะหลัง ยางพารา เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าเศรษฐกิจชนบทไทยนั้น ส่วนใหญ่มีลักษณะที่ยังต้องทำการ เกษตรกรรมได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง ยางพารา เป็นต้น ดังนั้นการประกอบอาชีพ จึงต้องขึ้นอยู่กับฤดูกาล โดยยังขาดปัจจัย ที่สำคัญคือ ที่ดินทำกิน ทุน และการ คุณภาพของสิ่ง ดังนั้นการอยู่ร่วมกันของ ชนบทไทยออกเป็น 4 ลักษณะ ได้แก่ การอยู่กันเป็นกลุ่ม การอยู่กันแบบกระจาย การอยู่กันตามแนวเส้น และการอยู่กัน แบบขยายเป็นวงกลม ซึ่งการอยู่กันทั้ง

4 ลักษณะนี้ ก่อให้เกิดปัญหาต่อการวางแผนเมืองที่ยุ่งยาก ซับซ้อนแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับลักษณะนิเวศวิทยา ลักษณะ สังคม ลักษณะเศรษฐกิจ และลักษณะอื่นๆ (การดั้งเดิมฐาน บนธรรมเนียม วัฒนธรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุ เป็นต้น) ของแต่ละกลุ่ม อายุ ไกร์ตามบทความนี้จะ นำเสนอรูปแบบที่เป็นหลักการทั่วไป สามารถนำไปใช้ได้ในทุกพื้นที่ของชนบท เกี่ยวกับการบูรณาการของการผังเมือง กับการพัฒนาชนบทไทย

คำสำคัญที่เกี่ยวกับการผังเมือง

ความหมายของคำที่จะนำเสนอต่อไปนี้ ล้วนเกี่ยวข้องกับการผังเมืองทั้งสิ้น ซึ่งเป็นความหมายของคำที่มีความสำคัญ พอก็จะนำมาอธิบายเพื่อศึกษาทำความเข้าใจ ดังนี้ (พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518, 2518 : 1-2)

1. การผังเมือง หมายความว่า การวางแผน จัดทำและดำเนินการให้เป็นไป ตามผังเมืองรวมและผังเมืองเฉพาะใน บริเวณเมืองและบริเวณที่เกี่ยวข้องหรือ ชนบท เพื่อจะสร้างหรือพัฒนาเมืองหรือ ส่วนของเมืองขึ้นใหม่หรือแทนเมืองหรือ ส่วนของเมืองที่ได้รับความเสียหาย เพื่อ ที่จะให้มีหรือทำให้ได้ยิ่งขึ้นซึ่งสุขาลักษณะ ความสะอาดสวยงาม ความเป็นระเบียบ

ความสวยงาม การใช้ประโยชน์ทรัพยากรูปแบบ ความปลอดภัยของประชาชน และสวัสดิภาพ ของสังคม เพื่อส่งเสริมการเศรษฐกิจสังคม และสภาพแวดล้อม เพื่อดำรงรักษาหรือ บูรณะสถานที่และวัตถุที่มีประโยชน์หรือ คุณค่าในทางศิลปกรรม สถาปัตยกรรม ประวัติศาสตร์ หรือโบราณคดี หรือเพื่อ ที่จะบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิประเทศที่ดีงาม หรือมีคุณค่าในทาง ธรรมชาติ

2. ผังเมืองรวม หมายความว่า แผนผัง นโยบายและโครงการรวมทั้ง มาตรการควบคุมโดยทั่วไป เพื่อใช้เป็น แนวทางในการพัฒนา และการดำรง รักษาเมือง และบริเวณที่เกี่ยวข้อง หรือ ชนบททั้งในด้านการใช้ประโยชน์ใน ทรัพยากรูปแบบ ภาระทางเศรษฐกิจ และ สภาพแวดล้อม เพื่อที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ ของการผังเมือง

3. ผังเมืองเฉพาะ หมายความว่า แผนผังและโครงการดำเนินการเพื่อพัฒนา หรือดำรงรักษาบริเวณเฉพาะแห่ง หรือ กิจการที่เกี่ยวข้อง ในเมืองและบริเวณที่ เกี่ยวข้องหรือชนบทเพื่อประโยชน์แก่ การผังเมือง

4. อาคาร หมายความว่า อาคาร ตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการ ก่อสร้างอาคาร รวมทั้งสิ่งปลูกสร้างทุก

ชนิดหรือสิ่งอื่นใดที่วางบน ได้ หรือผ่าน
เหนือพื้นดิน หรือพื้นน้ำ

5. ที่อุปกรณ์หมายความว่า ที่ดิน
ที่เป็นของเอกชน ซึ่งผังเมืองเฉพาะจัด
ให้เป็นที่ เว้นว่าง หรือนำไปใช้เพื่อสาธารณะ
ประโยชน์อย่างอื่นด้วย เช่น ทางเท้าทางเดิน
ตระกูลหลังหรือข้างอาคาร ทางน้ำ ทาง
หรือท่อระบายน้ำ

6. ที่โล่ง หมายความว่า บริเวณ
ที่ดินอันได้ระบุไว้ในผังเมืองรวมหรือ
ผังเมืองเฉพาะให้เป็นที่ว่างเป็นส่วนใหญ่
และเพื่อใช้ตามวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้

7. เจ้าพนักงานการผัง หมายความว่า
เจ้าพนักงานการผังตามที่ได้ระบุไว้ใน
พระราชบัญญัคติ แต่ในกรณีที่มีการใช้
บังคับผังเมืองรวม หมายความว่า ผู้อำนวยการ
การสำนักผังเมืองหรือเจ้าพนักงานท้องถิ่น
ที่เป็นผู้วางและจัดทำผังเมืองรวม ในกรณี
ที่มีการใช้บังคับผังเมืองเฉพาะหมายความว่า
ผู้วางและจัดทำผังเมืองเฉพาะ

8. เจ้าพนักงานท้องถิ่น ในเขต
เทศบาล หมายความว่า คณะเทศมนตรี
แต่ในเขตขององค์กรบริหารส่วนจังหวัด
หมายความว่า ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือ
นายอำเภอซึ่งได้รับมอบหมายจากผู้ว่า
ราชการจังหวัดให้ทำการแทน ในเขต
กรุงเทพมหานคร หมายความว่า ผู้ว่า
ราชการกรุงเทพมหานครหรือหัวหน้าเขต
ซึ่งได้รับมอบหมายจากผู้ว่าราชการ

กรุงเทพมหานครให้ทำการแทน

9. เจ้าหน้าที่ดำเนินการ หมาย
ความว่า เจ้าพนักงานท้องถิ่น หรือองค์การ
หรือบรรษัทของรัฐ ซึ่งมีอำนาจหน้าที่
หรือซึ่งได้รับมอบหมายให้มีอำนาจหน้าที่
กระทำการให้เป็นไปตามผังเมืองเฉพาะ

10. องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น
หมายความว่า องค์กรบริหารส่วนจังหวัด
เทศบาล หรือกรุงเทพมหานคร

11. ผู้ว่าราชการจังหวัด หมายความ
รวมถึงผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ใน
กรณีที่เป็นการวางแผนและจัดทำผังเมือง
รวมหรือผังเมืองเฉพาะในเขตกรุงเทพ
มหานคร

12. รัฐมนตรี หมายความว่า
รัฐมนตรี ผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติ
การผังเมือง พ.ศ. 2518 ซึ่งหมายถึง
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
และให้มีอำนาจออกกฎหมาย
เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้
โดยกฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศใน
ราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

ความหมายที่กล่าวมาแล้วข้าง
ต้นนี้เป็นความหมายที่สำคัญและมีความ
จำเป็นอย่างยิ่ง ที่ท่านผู้อ่านหรือนักศึกษา
จะต้องทำความหมายให้ถูกต้อง เพื่อ
ที่จะได้ทำความเข้าใจในการศึกษาบริบท
เกี่ยวกับการผังเมืองต่อไป

คณะกรรมการผังเมือง

พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการผังเมืองคณะหนึ่ง ซึ่งประกอบด้วยปลัดกระทรวงมหาดไทยเป็นประธานกรรมการ และอธิบดีกรมโยธาธิการและผังเมือง เป็นกรรมการและเลขานุการ โดยมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้ (พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518, 2518 : 3-4)

อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการผังเมือง ให้คณะกรรมการผังเมือง มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการผังเมืองตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ และให้มีหน้าที่แนะนำเรื่องดังๆ เกี่ยวกับการผังเมืองแก่หน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง กับการผังเมือง

ให้คณะกรรมการผังเมือง มีอำนาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง หรือหลายคณะ เพื่อกระทำการหรือวินิจฉัยเรื่องที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ หรือให้ช่วยเหลือในการดำเนินกิจการอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่ได้รับมอบหมาย แล้วรายงานคณะกรรมการผังเมือง

กล่าวโดยสรุป คณะกรรมการผังเมืองนั้น เป็นคณะกรรมการระดับสูงสุด ของประเทศไทย ที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับ การผังเมือง ซึ่งคณะกรรมการการดังกล่าว

จะต้องตัดสินและวินิจฉัยกรณีที่เป็นปัญหา ดังๆ ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการผังเมืองทั้ง ในระดับท้องถิ่น หรือระดับประเทศ

ประเภทของการวางแผนเมือง

กรมโยธาธิการและผังเมือง ได้กำหนดประเภทของการผังไว้ 6 ประเภท ได้แก่

1. ผังประเทศไทย

ผังประเทศไทยเป็นการจัดทำผังในภาพรวมของประเทศไทย สำหรับประเทศไทย กรมโยธาธิการและผังเมืองซึ่งเป็นหน่วยงานหลักด้านการวางแผนเมือง ได้เห็นความสำคัญของการวางแผนและจัดทำผังประเทศไทย เพื่อเป็นกรอบนโยบายในการพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจ ระบบชุมชน การใช้ประโยชน์ที่ดินและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ระบบโครงสร้างพื้นฐานให้สอดคล้องกับศักยภาพ ของพื้นที่ และใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและคุ้มค่าอันจะส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยรวมของประเทศไทย ซึ่งการดำเนินโครงการวางแผนและจัดทำผังประเทศไทย ได้ดำเนินการในช่วงปี พ.ศ. 2547 – 2549 นับได้ว่าเป็นครั้งแรกของประเทศไทยที่ได้ดำเนินการจัดให้มีการวางแผนและจัดทำผังประเทศไทย ซึ่งดำเนินการโดยคณะกรรมการวางแผนและจัดทำผังประเทศไทย มีกระบวนการและขั้นตอนการศึกษาวิเคราะห์ทาง

ด้านวิชาการ โดยผู้เชี่ยวในรายสาขา และผ่านความเห็นชอบคณะกรรมการ กำกับการศึกษาจากหน่วยงานในกระทรวงต่างๆ และองค์กรภาคเอกชน ที่เกี่ยวข้องรวมทั้งในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการได้จัดให้มีการระดม ความคิดเห็นจากทุกภาคส่วนทั่วประเทศ ทั้ง รูปแบบของการประชุมเชิงปฏิบัติการ และการระดมความคิดเห็น กลุ่มเฉพาะ ด้านโดยกลุ่มเป้าหมายครอบคลุมหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคเอกชน ผู้แทนภาคประชาชนสังคม ผู้แทนเครือข่ายภาคประชาชน สถาบันการศึกษา และผู้แทนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องให้เข้า มา มี ส่วนร่วมในกระบวนการและขั้นตอนในการวางแผนประเทศไทย (ชวัลิตา จันทร์พวง. 2558 : 8)

2. ผังภาค

ผังภาคเป็นการวางแผนแม่บท การพัฒนาพื้นที่เชิงภาระแบบองค์รวมกำหนดวิสัยทัศน์และนโยบายการพัฒนาพื้นที่ในแต่ละภาคของประเทศไทย โดยจัดวางระบบเมืองและชุมชน การใช้ประโยชน์ที่ดิน การคมนาคมขนส่งและโครงสร้างพื้นฐาน ให้เกิดความเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบเพื่อเสริมสร้างศักยภาพและขีดความสามารถให้กับการพัฒนาพื้นที่ ผลประโยชน์ที่ได้จากการวางแผนภาค คือ ใช้เป็นกรอบนโยบายและทิศทางการ

พัฒนาพื้นที่อย่างบูรณาการ ให้กับจังหวัดและกลุ่มจังหวัด สามารถนำไปจัดทำแผนงานโครงการงบประมาณการพัฒนาต่างๆ ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันและเพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางการขับเคลื่อนแผนพัฒนาและบประมาณของจังหวัด และกลุ่มจังหวัดต่อไป ครอบคลุมพื้นที่ทั้ง 6 ภาค ประกอบด้วย ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานการวางแผนและจัดทำผังภาคดังนี้

2.1 ศึกษาวิเคราะห์และบูรณาการข้อมูล ทั้งปัจจัยภายในและภายนอก พื้นที่ เพื่อให้เห็นถึงสถานการณ์ แนวโน้ม ศักยภาพ และโอกาสในการพัฒนาด้านต่างๆ ที่สามารถนำมากำหนดบทบาทและทิศทางการพัฒนาพื้นที่ของแต่ละภาค

2.2 กำหนดวิสัยทัศน์ การพัฒนาพื้นที่ทางด้านผังเมืองในอนาคต 50 ปี (พ.ศ.2600) พร้อมกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่

2.3 จัดทำผังแนวความคิด เพื่อให้เห็นภาพของผังทั้งระบบ เป็นการออกแบบเบื้องต้นของพื้นที่วางแผน โดยถ่ายทอดวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์การพัฒนาออกม�

2.4 จัดทำผังนโยบายและผังกลยุทธ์ โดยเป็นการถ่ายภาพผังแนวความคิดลงสู่ผังนโยบายการพัฒนาพื้นที่ในภาพรวมและรายสาขา เช่น ผังนโยบายการใช้ประโยชน์ที่ดิน ผังนโยบายระบบเมืองและชุมชน ผังนโยบายการคมนาคมและขนส่ง เป็นต้น

2.5 จัดทำแผนงานโครงการต่างๆ พร้อมแผนการลงทุน โดยแบ่งเป็นระยะเรցด่วน 5 ปี และระยะกลาง 15 และ 20 ปี

6. การมีส่วนร่วมของประชาชน การดำเนินงานวางแผนภาค ได้ผ่านการประชุมสัมมนาระดมความเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชน ทั่วทุกภาคฯ ละ ๕ ครั้ง โดยกระบวนการที่ผ่านมาเริ่มต้นแต่การระดมความคิดเห็นเพื่อให้ทราบถึงปัญหาและความต้องการของประชาชนที่คาดหวังให้เกิดขึ้นในอนาคต โดยนำไปจัดทำวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ เป้าหมายการพัฒนา ผังแนวความคิด ผังนโยบาย และผังกลยุทธ์ พร้อมแผนงานโครงการ ของการพัฒนาพื้นที่ในแต่ละภาค

3. ผังเมืองรวมจังหวัด

ผังเมืองรวมจังหวัดเป็นการจัดทำผังเมืองรวมในระดับจังหวัดซึ่งจะเป็นการกำหนดบทบาทความสำคัญ ตลอดจนการคมนาคมขนส่งภายในจังหวัด ผังเมือง

รวมจังหวัด เป็นผลผลิตจากการกระบวนการวางแผนเมือง ซึ่งอาศัยการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นและประชาชนโดยแท้จริง นับตั้งแต่เริ่มต้นกระบวนการ คือมีการประชุมเชิงปฏิบัติการ ครั้งที่ 1 จนถึงครั้งที่ 4 โดยการระดมความคิดเห็นร่วมกันของผู้เข้าร่วมประชุม ต่อจากนั้นก็จะนำข้อคิดเห็นมาประชุม เพื่อแก้ไขเพิ่มเติมโดยคณะกรรมการกำกับการวางแผนจัดทำผังจังหวัด และคณะกรรมการที่ปรึกษาผังเมืองรวมจังหวัด รวมทั้งขั้นตอนการประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในครั้งนี้ด้วยเช่นกัน

ข้อมูลเพื่อการวางแผนเมืองรวมจังหวัด ประกอบด้วย ข้อมูลสภาพพื้นที่ ภูมิประเทศ หรือที่เรียกว่า ข้อมูลกายภาพของจังหวัด ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ สังคม ประชาราษฎร ข้อมูลด้านโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ นโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนพัฒนาทุกระดับที่มีความสัมพันธ์กับจังหวัด โดยจะต้องทำการวิเคราะห์หรือบูรณาการข้อมูลทั้งหมดลงในแผนที่ให้ได้ผลผลิตตอบโจทย์ในรูปของแผนผัง โดยให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและประชาชนมากที่สุด

4. ผังเมืองรวม

ผังเมืองรวม เป็นการจัดทำผังในระดับชุมชนเมือง ได้แก่ ในเขตเทศบาลเมือง เทศบาลตำบล พื้นที่มีการค้าชุมชน

อยู่อย่างหนาแน่น การวางแผนและการจัดทำผังเมืองรวมนั้น เจ้าพนักงานการผังจะต้องกำหนดรายละเอียดในการวางแผน และการจัดทำผังเมืองรวม ดังนี้ (พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518, 2518 : 5-8) (1) วัตถุประสงค์ในการวางแผนและจัดทำผังเมืองรวม (2) แผนที่แสดงเขตของผังเมืองรวม (3) แผนผังซึ่งทำขึ้นเป็นฉบับเดียวหรือหลายฉบับพร้อมด้วยข้อกำหนดโดยมีสาระสำคัญทุกประการหรือบางประการ ได้แก่ แผนผังกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินตามที่ได้จำแนกประเภท แผนผังแสดงที่โล่ง แผนผังแสดงโครงการคมนาคมและขนส่ง และแผนผังแสดงโครงการกิจกรรมสาธารณูปโภค (3) รายการประกอบแผนผัง และ (3) นโยบาย มาตรการ และวิธีดำเนินการเพื่อปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ของผังเมืองรวม

เมื่อเห็นสมควรวางแผนและจัดทำผังเมืองรวม ณ ท้องที่ใดแล้ว ให้กรรมโยธาธิการและผังเมืองวางแผนและจัดทำผังเมืองของท้องที่นั้นขึ้น หรือเจ้าพนักงานท้องถิ่นของท้องที่นั้นจะวางแผนและจัดทำผังเมืองรวมในท้องที่ของตนขึ้นก็ได้ ในกรณีที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นจะวางแผนและจัดทำเองต้องได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการผังเมืองก่อน ถ้าเขตแห่งผังเมืองรวมนั้นคาดกันหรืออยู่ในบริเวณของเขตปกครองท้องที่หล่ายท้อง

ที่ คณะกรรมการผังเมืองจะสั่งให้กรรมโยธาธิการและผังเมืองหรือเจ้าพนักงานท้องถิ่นของท้องที่เดียวหรือของท้องที่ที่เกี่ยวข้องร่วมกันวางแผนและจัดทำผังเมืองรวม และจะกำหนดค่าใช้จ่ายซึ่งองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นของแต่ละท้องที่จะต้องจ่ายตามส่วนของตนก็ได้

ในการนี้ที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นขอคำแนะนำจากการโดยชาธิการและผังเมืองในการวางแผนและจัดทำผังเมืองรวม ให้กรรมโยธาธิการและผังเมืองให้ความร่วมมือแก่เจ้าพนักงานท้องถิ่นตามที่ได้ขอมาันน เมื่อกรรมโยธาธิการและผังเมืองจะวางแผนหรือจัดทำผังเมืองรวมของท้องที่ใดนั้น ให้กรรมโยธาธิการและผังเมืองแจ้งให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นของท้องที่นั้นทราบ และให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นนั้นมาแสดงความคิดเห็นต่อกรรมโยธาธิการและผังเมืองด้วย

ในการวางแผนและจัดทำผังเมืองรวมได้ ให้กรรมโยธาธิการและผังเมืองหรือเจ้าพนักงานท้องถิ่น แล้วแต่กรณี จัดให้มีการโฆษณาให้ประชาชนทราบแล้วจัดการประชาชุมไม่น้อยกว่า 1 ครั้ง เพื่อรับฟังข้อคิดเห็นของประชาชนในท้องที่ที่มีการวางแผนและจัดทำผังเมืองรวมนั้น ใน การรับฟังข้อคิดเห็นนี้จะกำหนดเฉพาะให้ผู้แทนของประชาชนเข้าร่วมการประชุมตามความเหมาะสม

กีได้ หลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขใน การโฆษณา การประชุม และการแสดง ข้อคิดเห็น ให้กำหนดเป็นกฎกระทรวง

เมื่อเจ้าพนักงานท้องถิ่นได้วาง และจัดทำผังเมืองรวมแล้ว ก็ให้ส่งผังเมือง รวมมาให้กรมโยธาธิการและผังเมือง พิจารณา ถ้ากรมโยธาธิการและผังเมือง เห็นว่าควรมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงผังเมือง รวมให้แจ้งให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นทราบ พร้อมด้วยเหตุผล หากเจ้าพนักงานท้องถิ่น ไม่เห็นด้วยกับความเห็นของกรมโยธาธิการ และผังเมือง ให้แจ้งเหตุผลต่อกรมโยธาธิการ และผังเมืองแล้วให้กรมโยธาธิการและ ผังเมืองเสนอความเห็นของกรมโยธาธิการ และผังเมือง และเหตุผลของเจ้าพนักงาน ท้องถิ่นที่ไม่เห็นพ้องไปพร้อมกันด้วย โดยมีชักชา

เมื่อมีการวางและจัดทำผังเมือง รวมขึ้นในท้องที่ของจังหวัดใด ให้ผู้ว่าราชการ จังหวัดแห่งจังหวัดนั้นแต่งตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษา ผังเมืองรวมขึ้นคณะหนึ่งในแต่ละท้องที่ ที่วางผังเมืองรวมนั้น ซึ่งประกอบด้วย ผู้แทนองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น ผู้แทน กรมโยธาธิการและผังเมือง ผู้แทนส่วน ราชการต่างๆ ในท้องที่ที่วางผังเมืองรวมนั้น และบุคคลอื่นที่เห็นสมควร มีจำนวนรวม ห้าสิบไม่น้อยกว่า 15 คนและไม่เกิน 21 คน มีหน้าที่ให้คำปรึกษาและความคิดเห็น เกี่ยวกับผังเมืองรวมที่กรมโยธาธิการ

และผังเมืองหรือเจ้าพนักงานท้องถิ่นวาง และจัดทำขึ้น

ในการนี้ที่เป็นการวางแผนและจัด ทำผังเมืองรวมขึ้นในท้องที่ควบคุมภัยกัน ตั้งแต่ 2 จังหวัดขึ้นไปนั้น กำหนดให้ คณะกรรมการผังเมืองเป็นผู้แต่งตั้งคณะ ที่ปรึกษาผังเมืองรวม โดยให้รัฐมนตรี วางระเบียบเกี่ยวกับการแต่งตั้งคณะที่ ปรึกษาผังเมืองรวมและการปฏิบัติหน้าที่ ของคณะที่ปรึกษาผังเมืองรวมดังกล่าวนั้น และให้การประชุมของคณะที่ปรึกษา ผังเมืองรวมนั้น เป็นไปตามข้อกำหนด หรือหลักเกณฑ์ของการประชุมคณะกรรมการ ผังเมือง

ผังเมืองรวมที่กรมโยธาธิการ และผังเมือง หรือเจ้าพนักงานท้องถิ่น วางและจัดทำเสร็จแล้ว ให้กรมโยธาธิการ และผังเมืองเสนอคณะกรรมการผังเมือง พิจารณาในกรณีผังเมืองรวมที่เจ้าพนักงาน ท้องถิ่นวางและจัดทำซึ่งกรมโยธาธิการ และผังเมืองมีความเห็นควรแก้ไขหรือ เปลี่ยนแปลง แต่เจ้าพนักงานท้องถิ่นไม่ เห็นพ้องด้วยให้เสนอความเห็นของกรม โยธาธิการและผังเมืองและเหตุผลของ เจ้าพนักงานท้องถิ่นที่ไม่เห็นพ้องไปพร้อม กันด้วย

เมื่อคณะกรรมการผังเมืองให้ ความเห็นชอบแล้วให้กรมโยธาธิการและ ผังเมืองหรือเจ้าพนักงานท้องถิ่นผู้วาง

และจัดทำผังเมืองรวมนั้น จัดให้มีการปิดประกาศแผนที่แสดงเขตของผังเมืองรวมไว้ในที่เปิดเผยแพร่ ณ ที่ว่าการเขตหรือที่ทำการแขวงของกรุงเทพมหานคร หรือที่ว่าการอำเภอ ที่ทำการขององค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น และสาธารณสถานภายใต้ในเขตของผังเมืองรวมนั้นเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 90 วัน โดยให้ลงวันที่ที่ปิดประกาศในใบประกาศนั้นด้วย โดยในใบประกาศดังกล่าว ให้มีคำประกาศเชิญชวนให้ผู้มีส่วนได้เสียไปตรวจดูแผนผังและข้อกำหนดของผังเมืองรวมได้ ณ กรมโยธาธิการและผังเมือง หรือที่ทำการของเจ้าพนักงานท้องถิ่นผู้วางและจัดทำผังเมืองรวมนั้น วิธีการประกาศให้เป็นไปตามระเบียบของกระทรวงมหาดไทย

หากภายในกำหนด 90 วันนับตั้งแต่วันปิดประกาศดังกล่าว ผู้มีส่วนได้เสียผู้ได้มีหนังสือถึงกรมโยธาธิการและผังเมืองหรือเจ้าพนักงานท้องถิ่น ผู้วางและจัดทำผังเมืองรวมนั้นร้องขอให้แก้ไข หรือเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกข้อกำหนด เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ที่ดินของผังเมืองรวมนั้น และไม่ว่ากรมโยธาธิการและผังเมืองหรือเจ้าพนักงานท้องถิ่นจะเห็นพ้องด้วยกับคำร้องขอหรือไม่ก็ตาม ให้กรมโยธาธิการและผังเมือง หรือเจ้าพนักงานท้องถิ่น แล้วแต่กรณี เสนอคำร้องขอนั้น ต่อคณะกรรมการผังเมืองพร้อมด้วย

ความเห็น ในกรณีที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นเป็นผู้เสนอ ให้ดำเนินการผ่านกรมโยธาธิการและผังเมือง

ในกรณีที่คณะกรรมการผังเมืองเห็นชอบด้วยกับคำร้องขอ ให้คณะกรรมการผังเมืองสั่งให้กรมโยธาธิการและผังเมือง หรือเจ้าพนักงานท้องถิ่น แล้วแต่กรณี แก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกข้อกำหนดดังกล่าวในผังเมืองรวมนั้น ถ้าไม่เห็นชอบด้วยก็ให้สั่งยกคำร้องขออนันต์ หากเมื่อพ้นกำหนด 90 วันนับตั้งแต่วันปิดประกาศดังกล่าว ไม่มีผู้มีส่วนได้เสียผู้ใดร้องขอให้แก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกข้อกำหนดเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ที่ดินของผังเมืองรวมนั้น หรือมีแต่คณะกรรมการผังเมืองได้สั่งให้ยกคำร้องขอันนั้น หรือคณะกรรมการผังเมืองนั้นได้สั่งให้แก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกข้อกำหนดดังกล่าว และกรมโยธาธิการและผังเมืองหรือเจ้าพนักงานท้องถิ่น แล้วแต่กรณี ได้จัดการให้เป็นไปตามนั้นแล้ว ให้กรมโยธาธิการและผังเมืองเสนอผังเมืองรวมต่อวัฒนาตรีเพื่อดำเนินการออกเป็นกฎหมายระหว่างประเทศ ให้บังคับผังเมืองรวมนั้นต่อไป

5. ผังเมืองเฉพาะ

ผังเมืองเฉพาะ เป็นการจัดทำผังในรายละเอียดในพื้นที่เฉพาะ เช่น ผังด้านชายแดน ผังปรับปรุงภูมิทัศน์ ในการวางแผน

และจัดทำผังเมืองเฉพาะนั้น เจ้าพนักงาน การผังจะต้องกำหนดรายระเอียด เกี่ยวกับ ประเด็นสำคัญ ดังนี้ (พระราชบัญญัติ การผังเมือง พ.ศ. 2518, 2518 : 9-13)

(1) วัดกุประสังค์ในการวางแผนและจัดทำ ผังเมืองเฉพาะ (2) แผนที่แสดงเขตของ ผังเมืองเฉพาะ และ (3) แผนผังเมือง หรือแผนผังบริเวณ ซึ่งทำขึ้นเป็นฉบับ เดียวหรือหลายฉบับ โดยมีสาระสำคัญ ทุกประการหรือบางประการ ดังนี้ (1) แผนผัง แสดงการกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดิน ซึ่งจำแนกเป็นประเภทกิจการ พร้อมทั้ง แนวเขตการแบ่งที่ดินออกเป็นประเภท และย่าน (2) แผนผังแสดงโครงการ คมนาคมและขนาดส่วนทั้งรายละเอียด แสดงแนวและขนาดทางสาธารณูปโภค (3) แผนผังแสดงรายละเอียดของกิจการ สาธารณูปโภค (3) แผนผังแสดงที่โล่ง (4) แผนผังแสดงการกำหนดระดับพื้น ดิน (5) แผนผังที่ได้กำหนดแสดงบริเวณ ที่ตั้งของสถานที่หรือวัดกุที่มีประโยชน์ หรือคุณค่าในทางศิลปกรรม สถาปัตยกรรม ประวัติศาสตร์หรือโบราณคดีที่จะพึงส่งเสริม ดำเนรงรักษาหรืออนุรักษة (6) แผนผังแสดง บริเวณที่มีทรัพยากรธรรมชาติ หรือภูมิประเทศ ทึ่งดงงาม หรือมีคุณค่าในทางธรรมชาติ รวมทั้งต้นไม้เดียวหรือต้นไม้มหنمที่จะพึง ส่งเสริมหรือบำรุงรักษา

สำหรับรายการ และคำอธิบาย ประกอบแผนผังตามข้อ 3 รวมทั้งประเภท และชนิดของอาคารที่จะอนุญาตหรือไม่ อนุญาตให้สร้าง

ข้อกำหนดที่จะให้ปฏิบัติหรือ ไม่ให้ปฏิบัติเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ของผังเมืองเฉพาะทุกประการหรือบาง ประการ ดังนี้ (1) แนวทางและขนาดของ ที่อุปกรณ์ (2) ประเภท ชนิด ขนาด และ จำนวนของอาคารที่จะอนุญาตหรือไม่ อนุญาตให้สร้าง (3) ประเภท ชนิด ขนาด จำนวน และลักษณะของอาคารที่ชั้รุด ทรุดโstrom หรืออยู่ในสภาพอันเป็นที่น่า รังเกียจ หรือที่น่าจะเป็นอันตรายแก่ผู้อาศัย หรือผู้ที่สัญจรไปมา ซึ่งจะถูกสั่งให้รื้อ หรือย้ายตามคำสั่งของคณะกรรมการ บริหารการผังเมืองส่วนท้องถิ่น (4) การ ใช้ประโยชน์ของอาคารที่อนุญาตให้สร้าง ขึ้นใหม่ หรืออนุญาตให้เปลี่ยนแปลง อันผิดไปจากการใช้ประโยชน์ตามที่ได้ ขอไวเมื่อขอนุญาตก่อสร้าง ซึ่งจะต้อง ได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานท้องถิ่น (5) ขนาดและแปลงที่ดินที่จะอนุญาตให้ เป็นที่สร้างอาคารที่ใช้เพื่อประโยชน์ต่าง ๆ ตามที่ได้ระบุไว้ในผังเมืองเฉพาะ รวมทั้ง บริเวณของที่ดินที่กำหนดให้เป็นที่โล่ง เพื่อประโยชน์ตามที่ระบุไว้ (6) การส่งเสริม ดำเนรงรักษา หรืออนุรักษสถานที่ หรือวัดกุ ที่มีประโยชน์ หรือคุณค่าในทางศิลปกรรม

สถาปัตยกรรม ประวัติศาสตร์หรือโบราณคดี (7) การดำรงรักษาที่ล่อง (8) การส่งเสริม หรือบำรุงรักษาต้นไม้เดี่ยวหรือต้นไม้หมู่ (9) การรื้อ ย้าย หรือดัดแปลงอาคาร และ (10) การอื่นที่จำเป็นเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของผังเมืองเฉพาะ

รายละเอียดที่ได้ระบุที่ดิน หรือ อสังหาริมทรัพย์อย่างอื่น ที่จะต้องเวนคืน พร้อมทั้งรายชื่อเจ้าของหรือผู้ครอบครอง ทรัพย์สินโดยชอบด้วยกฎหมาย โดยมี แผนที่แสดงเขตที่ดินหรืออสังหาริมทรัพย์ อย่างอื่นที่เวนคืนเพื่อประโยชน์แก่การ ผังเมืองสำหรับใช้เป็นทางหลวง

รายละเอียดที่ได้ระบุที่ดิน หรือ อสังหาริมทรัพย์อย่างอื่น ที่จะต้องเวนคืน พร้อมทั้งรายชื่อเจ้าของหรือผู้ครอบครอง ทรัพย์สินโดยชอบด้วยกฎหมาย โดยมี แผนที่แสดงเขตที่ดินหรืออสังหาริมทรัพย์ อย่างอื่นที่เวนคืน เพื่อประโยชน์แก่การ ผังเมืองอย่างอื่น

รายละเอียดและแผนที่ระบุที่ดิน หรืออสังหาริมทรัพย์อย่างอื่น ซึ่งเป็น สาธารณสมบัติของแผ่นดิน หรือซึ่งกระทรวง ทบวงกรม จังหวัด องค์การบริหารส่วน ท้องถิ่น หรือองค์การของรัฐ เป็นเจ้าของ ผู้ครอบครองหรือผู้ดูแลรักษา ซึ่งจะนำ มาใช้เป็นทางหลวง หรือใช้เพื่อประโยชน์ แก่การผังเมืองอย่างอื่น

แผนที่ แผนผังหรือรายละเอียด อื่น ๆ ตามความจำเป็น เมื่อได้มีกฎกระทรวง กำหนดให้ใช้บังคับผังเมืองรวม ณ ท้องที่ ได้แล้ว ถ้าเจ้าพนักงานท้องถิ่นของท้องที่นั้น เห็นสมควรจะจัดให้มีการวางแผนและจัดทำ ผังเมืองเฉพาะขึ้น หรือจะขอให้กรมโยธาธิการและผังเมืองนั้นเป็นผู้วางแผนและจัดทำ ผังเมืองเฉพาะก็ได้ ผังเมืองเฉพาะจะต้อง สอดคล้องกับผังเมืองรวม ถ้าท้องที่ได้ยัง ไม่มีกฎกระทรวงให้ใช้บังคับผังเมืองรวม รัฐมนตรีจะสั่งให้กรมโยธาธิการและผังเมือง หรือเจ้าพนักงานท้องถิ่นวางแผนและจัดทำ ผังเมืองเฉพาะก็ได้

ในการนี้เจ้าพนักงานท้องถิ่นวางแผน และจัดทำผังเมืองเฉพาะ ก็ให้เจ้าพนักงาน ท้องถิ่นเสนอหลักการที่จะวางแผนและจัดทำ ผังเมืองเฉพาะให้คณะกรรมการผังเมือง พิจารณาเห็นชอบก่อน ในการนี้เจ้าพนักงาน ท้องถิ่นจะมาแสดงความคิดเห็นหรือขอ คำแนะนำเกี่ยวกับการวางแผนและจัดทำผังเมือง เนพาะต่อกรมโยธาธิการและผังเมืองก็ได้

ในการนี้ที่เจ้าพนักงานท้องถิ่น จะวางแผนและจัดทำผังเมืองเฉพาะ ให้เจ้าพนักงาน ท้องถิ่นปิดประกาศแสดงเขตที่ประมาณ ว่าจะวางแผนและจัดทำผังเมืองเฉพาะไว้ใน ที่เปิดเผย ณ ที่ว่าการเขตหรือที่ทำการ แขวงของกรุงเทพมหานคร หรือที่ว่าการ อำเภอ ที่ทำการขององค์การบริหารส่วน

ท้องถิ่น และสามารถสนับสนุนภาษาในเขตที่จะวางและจัดทำผังเมืองเฉพาะนั้น

ในการณ์ที่กรมโยธาธิการและผังเมืองเป็นผู้วางแผนและจัดทำผังเมืองเฉพาะตามคำสั่งของรัฐมนตรี หรือตามคำขอของเจ้าพนักงานท้องถิ่น ให้กรมโยธาธิการและผังเมืองส่งแผนที่แสดงเขตที่ประมาณว่าจะวางและจัดทำผังเมืองเฉพาะไปให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นนำไปปิดไว้ ณ ที่เปิดเผย

ในการประกาศแสดงเขตที่ประมาณว่าจะวางและจัดทำผังเมืองเฉพาะ ให้มีคำประกาศเชิญชวนให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดินหรือผู้มีสิทธิ์ก่อสร้างอาคารเห็นอีกครั้งหนึ่ง ตลอดจนความประสงค์ในการปรับปรุงที่ดินในเขตที่ได้แสดงไว้โดยทำเป็นหนังสือเสนอต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่นหรือกรมโยธาธิการและผังเมือง แล้วแต่กรณี ภายใน 45 วันนับแต่วันปิดประกาศ โดยเจ้าพนักงานท้องถิ่นหรือกรมโยธาธิการและผังเมือง อาจแจ้งให้ผู้ที่มีหนังสือแสดงความคิดเห็นและความประสงค์ มาชี้แจงแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมอีก ก็ได้

ในการวางแผนและจัดทำผังเมืองเฉพาะได้ ให้กรมโยธาธิการและผังเมือง หรือเจ้าพนักงานท้องถิ่น แล้วแต่กรณี จัดให้มีการโฆษณาให้ประชาชนทราบแล้วจัดการประชุมไม่น้อยกว่า 2 ครั้ง

เพื่อรับฟังข้อคิดเห็นของประชาชนในท้องที่ที่จะมีการวางแผนและจัดทำผังเมืองเฉพาะนั้น ใน การรับฟังข้อคิดเห็นนี้ จะกำหนดเฉพาะให้ผู้แทนของประชาชนเข้าร่วมการประชุมตามความเหมาะสมสมกับได้ หลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการโฆษณา การประชุมและการแสดงข้อคิดเห็นให้กำหนดเป็นกฎกระทรวง

ถ้าเจ้าของผู้ครอบครองที่ดินหรือผู้มีสิทธิ์ก่อสร้างอาคารเห็นอีกครั้งหนึ่ง ประสงค์จะจัดสรุปที่ดินหรือก่อสร้างอาคารเพื่อประโยชน์แก่การศึกษา การสาธารณสุข หรือสาธารณะในการในเขตที่ได้มีการปิดประกาศไว้ให้มีหนังสือแสดงความประสงค์พร้อมกับส่งโครงการดังกล่าวต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่นหรือกรมโยธาธิการและผังเมืองแล้วแต่กรณี

เมื่อได้รับหนังสือแสดงความประสงค์แล้ว เจ้าพนักงานท้องถิ่นหรือกรมโยธาธิการและผังเมืองจะให้ความเห็นชอบตามข้อเสนอหรืออาจปฏิเสธ หรือสั่งการเป็นลายลักษณ์อักษร ให้ผู้แสดงความประสงค์จะจัดสรุปที่ดินหรือก่อสร้างอาคาร แก้ไขโครงการที่จะจัดสรุปที่ดิน หรือที่จะก่อสร้างอาคารให้เป็นไปตามหลักการที่คณะกรรมการผังเมืองเห็นชอบ ภายในกำหนด 30 วันนับแต่วันได้รับหนังสือแสดงความประสงค์เจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดินผู้ไม่เห็น

ขอบด้วยกับการปฏิเสธหรือการสั่งการให้แก่ไข้มีสิทธิอุทธรณ์ได้

เมื่อเจ้าพนักงานท้องถิ่นหรือกรมโยธาธิการและผังเมืองพิจารณาเห็นว่าการจัดสรรที่ดินและประเภทของอาคารที่จะก่อสร้างเป็นไปตามหลักการที่คณะกรรมการผังเมืองเห็นชอบแล้ว เจ้าพนักงานท้องถิ่น หรือกรมโยธาธิการและผังเมือง จะให้ผู้แสดงความประสงค์ ทำสัญญาว่า จะจัดสรรที่ดิน หรือก่อสร้างอาคารตามที่ตกลงกันได้ ในกรณีที่ทำสัญญากับผู้มีสิทธิก่อสร้างอาคารเห็นอื่นของผู้อื่น ต้องได้รับความเห็นชอบจากเจ้าของและผู้ครอบครองที่ดินที่ขอบด้วยกฎหมาย สัญญาที่จะทำขึ้นกับเจ้าพนักงานท้องถิ่น หรือกรมโยธาธิการและผังเมืองให้ประกอบด้วย แผนผังบริเวณอาคาร และรูปแบบอาคารที่จะขอ ก่อสร้างโดยละเอียดด้วย ทั้งนี้ กำหนดให้เป็นไปตามระเบียบที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด โดยการวางแผนและจัดทำผังเมืองเฉพาะต้องให้สอดคล้องกับสัญญา และให้คำนึงถึงการอนุญาตให้มีการก่อสร้างอาคารภายในระยะเวลาที่ได้ประกาศพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินที่จะทำการสำรวจเพื่อวางแผนและจัดทำผังเมืองเฉพาะ

ในกรณีที่เจ้าพนักงานท้องถิ่น วางแผนและจัดทำผังเมืองเฉพาะ ให้สั่งผังเมืองเฉพาะไปยังกรมโยธาธิการและผังเมือง

เพื่อพิจารณาให้ความเห็น ถ้ากรณีโยธาธิการและผังเมืองไม่เห็นพ้องด้วยกับผังเมืองเฉพาะ และเจ้าพนักงานท้องถิ่นไม่อาจจะแก้ไขปรับปรุงผังเมืองเฉพาะให้สอดคล้องความเห็นของกรมโยธาธิการและผังเมืองได้ ก็ให้กรมโยธาธิการและผังเมืองเสนอคณะกรรมการผังเมืองเพื่อพิจารณาชี้ขาด

ในการนี้ที่กรมโยธาธิการและผังเมืองได้ดำเนินการวางแผนและจัดทำผังเมืองเฉพาะตามคำสั่งของรัฐมนตรีหรือตามคำขอของเจ้าพนักงานท้องถิ่น ให้สั่งผังเมืองเฉพาะไปยังเจ้าพนักงานท้องถิ่นเพื่อพิจารณาให้ความเห็น ถ้าเจ้าพนักงานท้องถิ่นไม่เห็นพ้องด้วยกับผังเมืองเฉพาะและกรมโยธาธิการและผังเมืองเห็นว่าไม่อาจจะแก้ไขปรับปรุงผังเมืองเฉพาะให้สอดคล้องกับความเห็นของเจ้าพนักงานท้องถิ่นได้ ให้กรมโยธาธิการและผังเมืองเสนอคณะกรรมการผังเมืองเพื่อพิจารณาชี้ขาด

เมื่อคณะกรรมการผังเมืองได้ให้ความเห็นชอบกับผังเมืองเฉพาะที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นหรือกรมโยธาธิการและผังเมืองจัดทำแล้ว ก็ให้กรมโยธาธิการและผังเมืองนั้นนำเสนอผังเมืองเฉพาะต่อรัฐมนตรี เพื่อดำเนินการตราพระราชบัญญัติให้ใช้บังคับผังเมืองเฉพาะนั้นต่อไป

กล่าวโดยสรุปการวางแผนและการจัดทำผังเมืองรวมหรือผังเมืองเฉพาะนั้น

เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาเมืองและชนบท ซึ่งหน่วยงานของรัฐและประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องจำเป็นต้องให้ความร่วมมือกันอย่างแนบเน้นและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จึงจะทำให้การผังเมืองประสบผลสำเร็จบรรลุเป้าหมายและสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากความยุ่งเหยิงความสับสนซับซ้อนของเขตเมืองและเขตชนบทที่มากขึ้นตามลำดับ

6. ผังเมืองชุมชน

ผังเมืองชุมชน เป็นการจัดทำผังในพื้นที่ที่เป็นชุมชนชนบทเป็นแนวทางการพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่างๆ โดยเฉพาะองค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) ที่ยังไม่มีการวางแผนและจัดผังเมืองขึ้นในท้องถิ่นนั้น “ผังชุมชน” ซึ่งเป็นผังเสนอแนะแนวทางโครงการพัฒนาชุมชน ถือเป็นผังสำคัญที่เหมาะสมจะนำมาใช้ในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น โดยก่อนที่จะเกิดเป็น“ผังชุมชน” ได้นั้น จะเป็นจะต้องศึกษาและทำความเข้าใจ 3 หัวข้อสำคัญ สำหรับการจัดทำแผนผังชุมชนได้แก่

6.1 ภาพรวมขององค์กรปกครองท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วย สภาพทั่วไปของพื้นที่ สภาพภูมิประเทศ (ของประเทศไทย/จังหวัด/ ตำบล) การตั้งถิ่นฐานของพื้นที่ (ตำบล/ อบต.) ข้อมูลประชากร (จำนวน/

สถิติ) ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ และข้อมูลด้านสังคม (บริบททางสังคม เช่น ศาสนา การศึกษา สาธารณสุข เป็นต้น)

6.2 แนวทางการพัฒนาท้องถิ่นในอนาคต จะต้องมี การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น ได้แก่ ประชากรและการประกอบอาชีพ การใช้ประโยชน์ที่ดิน โครงข่ายการคมนาคม การบริการ สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ (โดยเฉพาะแหล่งน้ำเพื่อ การเกษตรและการอุปโภค)

6.3 ข้อเสนอแนะโครงการพัฒนาประกอบด้วย ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน ในอนาคต ด้านการคมนาคม และการขนส่ง และด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการ และด้านสิ่งแวดล้อม การพัฒนาชุมชนเมืองต่างๆ ก่อนที่จะทำผังชุมชน ของตำบลแต่ละแห่งนั้นๆ จะต้องศึกษาและทำความเข้าใจ หัวข้อต่างๆ ข้างต้น และสุดท้ายต้องมีข้อเสนอแนะโครงการ การพัฒนาในแต่ละด้านดังกล่าว เพื่อจะได้ทำแผนผังชุมชนต่อไป

ดังนั้น ความรู้ด้านการผังเมือง จึงมีความสำคัญและ จำเป็นต่อการพัฒนาท้องถิ่นในยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งเมืองมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม รวมถึง มีปัญหาต่างๆ เกิดขึ้นมาก many ด้วยเหตุนี้ ท้องถิ่นจึงจำเป็นต้อง มีนักผังเมืองที่มีความรู้และความเข้าใจในวิชาการผังเมืองเป็น ผู้ปฏิบัติ ร่วมกับผู้บริหารราชการส่วนท้องถิ่น เพื่อให้

เกิดการพัฒนาเมืองได้อย่างยั่งยืนในอนาคต. อย่างไรก็ตาม “ท้องถิ่น” จะต้องเติบโตเป็น “เมือง” ดังนั้นท้องถิ่นที่มีจ้าหนาที่ที่มีความรู้ ความสามารถทางวิชาการ ด้านการผังเมือง ก็จะเป็นหัวหอกที่มีศักยภาพที่ได้เปรียบ ในเชิง วิชาการ เปรียบประดุจ “พยัคฆ์ติดปีก” ทั้งนี้ เหตุผลสำคัญที่ต้องนำความรู้ด้าน การผังเมือง มาใช้ในการพัฒนาท้องถิ่น ประกอบด้วย การเพิ่มขึ้นของจำนวน

ประชากรและแรงงาน ภายใต้เมือง การตอบสนองความต้องการของประชาชน ภายใต้เมือง เมืองมีการเจริญเติบโตและการขยายตัวอย่าง ต่อเนื่อง และ เมืองมีสารพันปัญหาที่จะต้องดูแลและแก้ไข เช่น ปัญหาด้านที่อยู่อาศัย ภัยพิบัติ (น้ำท่วม) ปัญหาขยะ mplipiz สิ่งแวดล้อม การจราจร ติดขัด ฯลฯ

ตารางที่ 1 ขั้นตอนการวางแผนเมืองชุมชน(เทศบาล และ อปต.)

ขั้นตอนการวางแผนเมืองชุมชน(เทศบาล)	ขั้นตอนการวางแผนชุมชน (อปต.)
1. สำรวจปรับปรุงและจัดทำแผนที่ฐาน (Base Map) และแผนที่เขตปีกครอง <ul style="list-style-type: none"> 1.1 เตรียมข้อมูล 1.2 จัดทำแผนที่ 	1. การสำรวจและจัดทำแผนที่ฐาน <ul style="list-style-type: none"> 1.1 เตรียมข้อมูล 1.2 จัดทำแผนที่
2. การจัดเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล <ul style="list-style-type: none"> 2.1 ด้วยประชากร/เศรษฐกิจ/สังคม/ภายในประเทศ 2.2 การสำรวจจัดเก็บข้อมูลทางวิศวกรรมฯ 	2. การจัดเก็บวิเคราะห์ข้อมูล <ul style="list-style-type: none"> 2.1 ข้อมูลด้านภายในประเทศ สาธารณูปโภค 2.2 ข้อมูลเศรษฐกิจ สังคม ประชากร
3. การจัดทำผังและจัดทำเอกสาร <ul style="list-style-type: none"> 3.1 วางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน 3.2 วางแผนระบบโครงข่ายคมนาคมและขนส่งฯ 3.3 ตรวจสอบผังการใช้ประโยชน์ที่ดิน 3.4 จัดทำข้อกำหนด 3.5 จัดทำรายการการประกอบแผนผังการใช้ประโยชน์ที่ดินและแผนผังระบบโครงข่ายคมนาคมและขนส่ง 	3. การจัดประชุมประชาคมและการจัดทำผัง <ul style="list-style-type: none"> 3.1 ระดมความคิดเห็น 3.2 ตรวจสอบปรับแก้ข้อมูล 3.3 จัดทำผังและเอกสารประกอบผัง
4. การประชุม <ul style="list-style-type: none"> 4.1 ประชุมคณะกรรมการบริหารเทศบาล 4.2 คณะกรรมการราย (กบอ.) 4.3 คณะกรรมการราย (กบจ.) 	4. การประชุมคณะกรรมการผู้บริหาร อปต. ประชุม กบอ. และ กบจ. เพื่อทราบ
5. จัดส่งเอกสารให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	5. จัดส่งเอกสารให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

อย่างไรก็ตามในการวางแผนและจัดทำผังเมืองรวมหรือผังเมืองเฉพาะนั้น จะตระหนุกทุกภูมิภาคกำหนดเขตที่ดินที่จะทำการสำรวจ เพื่อการวางแผนและจัดทำผังเมืองรวมหรือผังเมืองเฉพาะไว้ก็ได้ซึ่งในพระราชบัญญัติกฎหมายนี้ให้ระบุเกี่ยวกับรายละเอียด ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการกฤษฎีกา, 2518) (1) วัตถุประสงค์เพื่อทำการสำรวจในการวางแผนและจัดทำผังเมืองรวมหรือผังเมืองเฉพาะ (2) เจ้าพนักงานการผัง (3) เขตท้องที่ที่จะทำการสำรวจพร้อมด้วยแผนที่แสดงเขตสำรวจ แบบท้ายพระราชบัญญัติกา และ (4) กำหนดเวลาการใช้บังคับพระราชบัญญัติกาซึ่งต้องไม่เกิน 5 ปี

โดยระหว่างกำหนดเวลาที่พระราชบัญญัติกำหนดเขตที่ดินที่จะทำการสำรวจใช้บังคับ ให้เจ้าพนักงานการผังมีอำนาจ ดังนี้ (1) เข้าไปทำการอันจำเป็นเพื่อการสำรวจ (2) กำหนดเขตที่ดินที่ประสงค์จะให้เป็นเขตผังเมืองรวมหรือผังเมืองเฉพาะ (3) กำหนดหลักเกณฑ์การใช้ประโยชน์ในทรัพย์สิน เพื่อประโยชน์ในการวางแผนและจัดทำผังเมืองรวมหรือผังเมืองเฉพาะ ทั้งนี้ เมื่อได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการผังเมืองแล้ว (4) ทำเครื่องหมายระดับ ขอบเขตและแนวเขตตามความจำเป็น และ (5) แจ้งให้

หน่วยราชการ องค์กรของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจส่งแผนที่หรือแผนผังแสดงเขตที่ดินเพียงเท่าที่จำเป็น เพื่อประโยชน์ในการวางแผนและจัดทำผังเมืองรวมหรือผังเมืองเฉพาะ

ทั้งนี้ห้ามมิให้เข้าไปในอาคาร ลานบ้าน หรือสวนที่มีรากก้านอันติดต่อกับบ้านซึ่งเป็นที่อยู่อาศัย เว้นแต่เจ้าของหรือผู้ครอบครองอสังหาริมทรัพย์จะอนุญาต หรือเจ้าของหรือผู้ครอบครองอสังหาริมทรัพย์ได้รับแจ้งความเรื่องกิจการที่จะกระทำไม่น้อยกว่า 3 วันก่อนเริ่มกระทำการนั้น

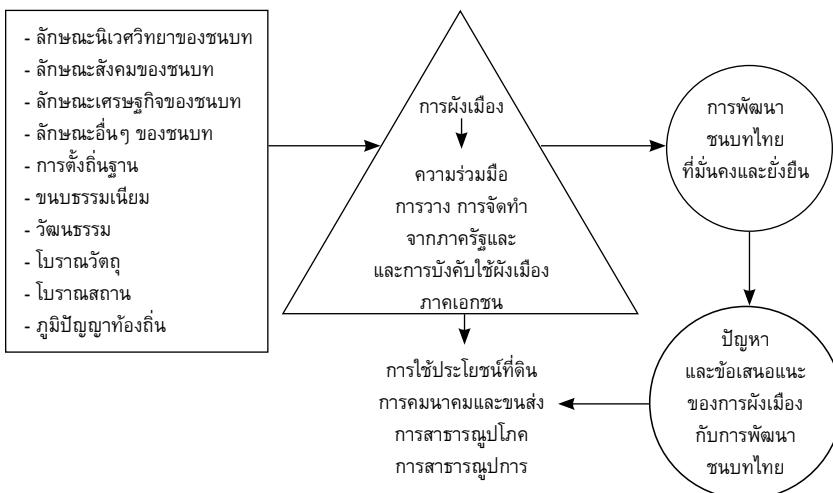
ดังนั้นการสำรวจเพื่อวางแผนและจัดทำผังเมืองรวมหรือผังเมืองเฉพาะนั้น มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากการสำรวจจะทำให้ทราบถึงบริบทต่างๆ เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการสำรวจ เจ้าพนักงานการผัง เขตท้องที่ที่จะทำการสำรวจ และระยะเวลาการใช้บังคับ ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างมาก สำหรับประชาชนที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนเมืองรวมหรือผังเมืองเฉพาะนั้นเอง

แนวทางการบูรณาการของการผังเมืองกับการพัฒนาชนบทไทย

จากสภาพบริบทต่างๆ ของชนบทไทยที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นเกี่ยวกับ

ลักษณะนิเวศวิทยา ลักษณะสังคม ลักษณะเศรษฐกิจ และลักษณะอื่นๆ ที่มีได้ก่อตัวถึงรวมทั้งหลักการต่างๆ ของการผังเมือง

ในประเทศไทยที่จะนำเสนอด้วยแผนภาพขอยกแบบการบูรณาการเกี่ยวกับการผังเมืองกับการพัฒนาชนบทไทยได้ดังนี้

แผนภาพที่ 1 รูปแบบการบูรณาการของการผังเมืองกับการพัฒนาชนบทไทย

จากผังมโนทัศน์รูปแบบการบูรณาการของการผังเมืองกับการพัฒนาชนบทไทยอธิบายรายละเอียด ดังนี้

1. สิ่งที่ควรคำนึงถึงในการพัฒนาผังเมืองในชนบท วิธีการหรือช่องทาง การวางแผนเมือง นอกจากเจ้าหน้าที่ การผังจะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามขั้นตอนของกฎหมายแล้ว เจ้าหน้าที่ การผังจะต้องให้การศึกษาชุมชนซึ่งอาจเป็นการให้ความรู้เกี่ยวกับการผังเมือง แก่คนเป็นจำนวนมาก เป็นกลุ่มหรือเป็น

รายบุคคล โดยการเยี่ยมเยียนตามบ้าน หรือที่ทำงาน การประชุมกลุ่มอยู่หรือ การประชุมกลุ่มใหญ่ การสาธิต การจัดนิทรรศการ การทัศนศึกษา การให้ความรู้เกี่ยวกับการผังเมืองโดยผ่านผู้นำท้องถิ่นหรือโดยใช้เอกสารการพิมพ์ และการให้การศึกษาโดยใช้เสียงตามสายหรือห้องกระจายข่าว เป็นต้น โดยหลักการแล้วสิ่งที่ต้องคำนึงถึงก่อนการดำเนินการ เช่น ลักษณะนิเวศวิทยาของชนบท ลักษณะสังคมของชนบท ลักษณะเศรษฐกิจ

ของชนบท ลักษณะอันๆ ของชนบท ไม่ว่าจะเป็น การตั้งถิ่นฐาน ชนบทรرمเนียม วัฒนธรรม โบราณวัตถุ โบราณสถาน ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น เมื่อได้ศึกษาอย่างละเอียดและถ่องแท้แล้ว เจ้าพนักงานการผังจะต้องขอความร่วมมือทั้งจากภาครัฐ และภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องจึงจะดำเนินการเกี่ยวกับการผังเมือง (การวางแผนการจัดทำและการบังคับใช้ผังเมือง) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการดำเนินการเกี่ยวกับการผังเมืองนี้ จะต้องให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อการใช้ประโยชน์ที่ดิน การคมนาคมและขนส่ง การสาธารณูปโภค และการสาธารณูปการ จึงจะสามารถแก้ไขปัญหาชุมชนที่ยังยากชับซ้อนในชนบท และนำไปสู่การพัฒนาชนบทไทยที่มั่นคงและยั่งยืนต่อไป

2. ยึดหลักการในการดำเนินการ หลักการวางแผนเมืองในส่วนของหลักการวางแผนเมืองนี้ เจ้าพนักงานการผังจะต้องนำหลักการต่างๆ ต่อไปนี้ไปใช้ในการวางแผนเมือง ได้แก่ หลักความร่วมมือของประชาชน หลักการเรียงหางผู้นำ หลักการทำงานเป็นทีม หลักการประสานงาน หลักการรับผิดชอบร่วมกัน หลักการประโยชน์ส่วนรวม หลักการเสียสละ หลักการประชาธิรัฐ และหลักการพัฒนาแบบยั่งยืน ซึ่งจำเป็นต้องคำนึงถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น เช่น การใช้ประโยชน์ที่ดิน การคมนาคม

และขนส่ง การสาธารณูปโภค การสาธารณูปการเป็นต้น

3. ยึดกฎหมายและภูมิสังคมไปพร้อมกัน กระบวนการวางแผนเมืองนอกจากที่ได้นำเสนอรายละเอียดตามขั้นตอนของกฎหมายมาแล้วข้างต้น เกี่ยวกับการวางแผนและจัดทำผังเมืองรวมและผังเมืองเฉพาะนั้น เจ้าพนักงานการผังจะต้องนำขั้นตอนต่างๆ ต่อไปนี้มาใช้ จึงจะทำให้การวางแผนเมืองบรรลุวัตถุประสงค์ ตามที่ต้องการ ได้แก่ การศึกษาชุมชน การวิเคราะห์ปัญหาชุมชน การจัดลำดับปัญหา การวางแผนงานแก้ไขปัญหา การพิจารณาวิธีดำเนินงาน การดำเนินงาน การประเมินผลงาน และการทบทวนเพื่อแก้ไขปัญหาในการวางแผนเมือง

4. ความร่วมมือทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน หลักการทำงานร่วมกับชุมชนเกี่ยวกับการวางแผนเมือง การที่เจ้าพนักงานการผังจะได้รับความร่วมมือจากชุมชนและประสบผลสำเร็จในการวางแผนเมือง จะต้องยึดหลักการดังต่อไปนี้ ได้แก่ การเข้าไปหาประชาชน (go to the people) การเรียนรู้จากประชาชน (learn from the people) การอาศัยอยู่กับประชาชน (live among the people) การวางแผนร่วมกับประชาชน (plan with the people) การเริ่มต้นจากสิ่งที่ไม่รู้ (start with what

they know) การสร้างบนสิ่งที่เขามีอยู่แล้ว (build on what they have) การไม่ยึดมั่นแต่ต้องมีการเปลี่ยนแปลง (not faith but change) การไม่ส่งเคราะห์แต่จงปลดปล่อย (not relief but release) การสอนโดยแสดงให้เห็นจริง (teach buy showing) การไม่ทำแบบผักชีโรยหน้าแต่ทำให้เป็นแบบอย่าง (not a show case but a pattern) การไม่ทำงานกระจายแต่ทำงานอย่างมีระบบ (not odds and ends but a system) การไม่ทำแบบเบี้ยหัวแตกแต่ทำแบบบูรณาการ (not piecemeal but integrated approach) การไม่เลียนแบบแต่ดัดแปลงให้เหมาะสม (not conform but transform) และการเรียนรู้โดยการฝึกทำจริง (learning by doing)

5. ผลประโยชน์และข้อมูลย้อนกลับ การวางแผนเมืองในชนบทเพื่อเตรียมพร้อมสู่ความเป็นเมืองที่ดีตามหลักการยุ่งจะส่งผลให้เกิดผลประโยชน์ที่แท้จริงต่อประชาชนในพื้นที่นั้นๆ นับว่าเป็นการพัฒนาชนบทไทยที่มั่นคงและยั่งยืน นอกจากราชการ

ผลที่เกิดขึ้นอาจมีทั้งลักษณะเป็นผลดีและปัญหาที่เกิดขึ้นซึ่งจะกล่าวเป็นข้อมูลย้อนกลับมาสู่จุดเริ่มต้นของการวางแผน การวางแผนเมืองในชนบทต่อไป

บทสรุป

การวางแผนเมืองของไทยนั้นสมควรที่จะทำการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การผังเมืองเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งของ การพัฒนาชนบทไทย โดยการผังเมืองจะต้องดำเนินการให้สอดคล้องและ ตอบสนอง ต่อความต้องการของประชาชนในชนบท นั้นๆ ได้อย่างแท้จริง ซึ่งแนวทางหรือ เครื่องมือในการวางแผนเมืองที่จะนำไปสู่ การพัฒนาชนบทไทยนั้นอาจมีหลายรูปแบบ แต่รูปแบบการบูรณาการของ การวางแผนเมืองที่ได้นำเสนอข้างต้นนี้ เป็นหลักการทั่วไปที่สามารถนำไปใช้ได้ใน ทุกพื้นที่ชนบทของไทย โดยเชื่อมั่นได้ว่า จะเป็นแนวทางหรือเครื่องมืออย่างหนึ่ง ที่ทำให้การพัฒนาชนบทไทยมีความ มั่นคงและยั่งยืนต่อไป

ເອກສາຮ້ອງຈັກອີງ

- ກរມໂຍຮາວິກາຮແຜ່ງເມືອງ. (2559). ຄວາມໝາຍຂອງກາຮັງເມືອງ. [Online] <http://www.dpt.go.th/index.php?option=comflexicontent&view=items&id=4:2011-07-05-09-42-39&id=3:2011-07-05-09-42-59&Itemid=101>
- ກຮມສ່ງເສີມກາຮປກຄອງທ້ອງຄືນ. (2558). ອູ້ມີກາຮຈັດກຳແພນພັດນາທ້ອງຄືນ.
ກຽງເທັນທານຄຣ: ກະທຽວມາດໄທຢ.
- ໂຄມ່ນ ແພນພາ. (2543). ກາຮບົຮກາຮກາຮພັດນາ. ມາຫາສາຄາມ: ສຕາບັນຮາຊກັງມາຫາສາຄາມ.
- ໜວລິຕາ ຈັນທີ່ພວງ. (2558). ຄວາມສຳຄັນຂອງຜັງປະເທດ: ກຣີນີ້ກຶ່າງກາຮວາງຜັງປະເທດເກາຮ໌ໄດ້ (*Korea's National Territorial Planning*). ກຽງເທັບ ໃໝ່:
ສໍານັກຜັງປະເທດແຜ່ງກາດ ກຮມໂຍຮາວິກາຮແຜ່ງເມືອງ
- ສ້າງໝາ ເຄນາກຸມື. (2557ກ). “ກາຮສ້າງກຮອບແນວຄົດກາຮວິຈີຍທາງຮູ້ປະເສນຄາສຕ່ຽງ
ໂດຍກາຮຄົດເຊີງເຫຼຸດຜລ” ຮາຊກັງເພື່ອບູນສາຮ ສຕາບັນວິຈີຍແລະພັດນາ
ມາຫາວິທຍາລິຍ້າຮກັງເພື່ອບູນສາຮ, 16 (1); ມກຣາຄມ-ມີຖຸນາຍນ 2557 ພ້າ 1-19
- ສ້າງໝາ ເຄນາກຸມື. (2557ຂ). “ກາຮສ້າງກຮອບແນວຄົດກາຮວິຈີຍເຊີງປົມມາກາ
ຮູ້ປະເສນຄາສຕ່ຽງຈາກກາຮທບຖານວຽກຮ່າງມາ” ວາງສາມນຸ່ຍຄາສຕ່ຽງແລະ
ສັ່ນຄມຄາສຕ່ຽງມາຫາວິທຍາລິຍ້າຮກັງອຸດຽນ, 3 (1): ມກຣາຄມ-ມີຖຸນາຍນ 2557.
- ສໍານັກງານຄະກຽມກາຮກຸ່ງກົກ. (2518). ພຣະຮາຊບ້າງໝັ້ນຕີກາຮັງເມືອງ ພ.ຄ. 2518.
ຮາຊກິຈຈານຸບກ່ານ ເລີ່ມ 92/ຕອນທີ 33/ ລັບປີເສດຖະກິດ ພ້າ 8/13 ກຸມພາພັນນີ້
2518.